

Nr 133.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn; given Stockholms slott den 16 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förslag framlägges om utvidgat statligt stöd till de fyra enskilda psykopathemmen för barn, Mellansjö och Råbylunds skolhem samt Skårsbo och Frölundaborgs barnhem. Kungl. Maj:t föreslås sålunda erhålla bemyndigande att, med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1951, med huvudmännen för resp. hem träffa avtal, som tillförsäkra hemmen förhöjda platsbidrag. I samband därmed förutsättes, att nu utgående vårdavgifter höjas i ungefär motsvarande mån.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
mars 1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN,
HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkten 50, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn för budgetåret 1951/52 beräkna ett förslagsanslag av 252 000 kronor. I samband med min preliminära anmälan av denna anslagsfråga erinrade jag om att till ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 240 000 kronor (statsliggaren s. 969), samt att statsbidrag enligt särskilda av 1948 års riksdag (skr. nr 240) godkända grunder utginge till fyra enskilda psykopathem för barn, nämligen Mellansjö och Råbylunds skolhem samt Skärsho och Frölundaborgs barnhem. Avtal rörande de närmare villkoren för statsbidraget hade träffats mellan medicinalstyrelsen och huvudmännen för hemmen. I övrigt gällde kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 303; ändr. 270/1942) angående statsbidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn. Jag anmälde även, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1950 upplyst, att huvudmannen för Råbylunds skolhem uppsagt avtalet fr. o. m. den 1 januari 1951 med yrkande om höjt statsbidrag, vilken fråga syntes böra underställas riksdagen. Frågan härom var vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande ännu icke utredd.

I propositionen nr 22 till innevarande års riksdag anhöll jag att, sedan erforderlig utredning förebragts, få upptaga frågan om anslag för budgetåret 1951/52 till ifrågavarande ändamål till slutlig prövning. I propositionen förordades, att med huvudmannen för Råbylunds skolhem skulle träffas ett avtal, som tillförsäkrade skolhemmet ett i anledning av väntade löne- och prisstegringar under år 1951 från 900 till 1 400 kronor förhöjt platsbidrag.

Sedan förenämnda proposition avlämnats till riksdagen, har medicinalstyrelsen i skrivelse den 23 februari 1951 anmält, att även huvudmännen

för Frölundaborgs barnhem och Mellansjö skolhem numera uppsagt avta-
len samt hemställt om anvisande av medel för täckande av vissa drift-
underskott.

Med anledning av vad sålunda förekommit, anhåller jag att få upptaga
frågan om statsbidrag till samtliga dessa hem till förnyad prövning.

Yrkanden.

I en till medicinalstyrelsen ställd och av styrelsen överlämnad skrivelse
den 31 januari 1951 anför *styrelsen för sällskapet Myrorna* i egenskap av
huvudman för Frölundaborgs barnhem bl. a. följande:

Verksamheten vid hemmet har under år 1950 medfört ett driftunderskott
om 18 633 kronor. Enligt förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1951
beräknas ett underskott om 23 800 kronor uppkomma. En ökning av om-
kostnaderna får anses ofrånkomlig på grund av den allmänna pris- och
lönestegring, som fortfarande pågår, särskilt beträffande livsmedel och
kläder. Sällskapet hemställer, att bidrag av statsmedel anvisas för täckande
av dessa underskott.

Samtidigt hemställer sällskapet, att nu gällande avtal måtte anses så-
som uppsagt fr. o. m. ingången av år 1951, trots att från sällskapets sida
uppsägning inom vederbörlig tid ej skett.

Styrelsen för föreningen Mellansjö skolhem anför i en likaledes till
medicinalstyrelsen ställd och av styrelsen överlämnad skrivelse den 19
februari 1951 i huvudsak följande:

Å skolhemmets verksamhet för år 1950 föreligger ett underskott om
8 594 kronor, vilket väsentligen sammanhänger med att en psykoterapeut
försöksvis varit anställd vid hemmet. Denna tjänst var ej upptagen i den
lönestat, som låg till grund för beräkningen av statsbidraget i avtalet. Sty-
relsen har emellertid ansett, att en sådan tjänst bör finnas vid Mellansjö,
och har för avsikt att vid planering av lönestaten för 1952 begära att få
statsbidrag för ändamålet.

Under innevarande år torde uppkomma ett driftunderskott, som över-
slagsvis beräknats till ca 29 100 kronor. Vid denna beräkning har hänsyn
tagits till redan nu beslutad provisorisk löneförbättring för statstjänste-
männen ävensom till de löneökningar, som inom den närmaste tiden komma
att bli föremål för riksdagens behandling. Personalens löner komma att
höjas i motsvarande mån. Beträffande övriga kostnader för driften har
räknats med en stegring av 10 %.

För täckande av dessa underskott hemställer styrelsen om bidrag av
statsmedel med nämnda belopp.

Då styrelsen icke ser sig i stånd att upprätthålla driften vid skolhemmet
med det statsbidrag, som fastställts i det den 23 november 1949 träffade
avtalet, uppsäger styrelsen detsamma att upphöra att gälla fr. o. m. den
1 januari 1952.

Yttranden.

Medicinalstyrelsen erinrar, att till grund för de i avtalen med hemmen för psykopatiska och nervösa barn fastställda platsbidragen ligga statberäkningar, som utfördes år 1947. De prishöjningar, som inträtt sedan dess och som kunna förväntas uppkomma under år 1951, ävensom den ofrånkomliga ökningen av befattningshavarnas löneförmåner medföra, att dessa beräkningar icke längre äro hållbara. Härav följer, att de i avtalen fastställda vårdavgifterna och statsbidragen icke förslå till täckande av hemmens driftkostnader. För de hem, vilkas ägare icke i tid uppsagt avtalen, har härigenom den ekonomiska ställningen blivit ohållbar. Styrelsen anser med anledning härav, att de i huvudmännens framställningar angivna driftunderskotten böra täckas av statsmedel, lämpligen på så sätt, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar bemyndigande att av förslagsanslaget till bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn disponera erforderliga medel.

Det för Frölundaborgs barnhem för år 1950 beräknade underskottet har efter verkställd granskning av räkenskaperna befunnits stanna vid 12 818 kronor. Då för år 1951 beräknats en höjning av driftkostnaderna, fränsett fastigheters underhåll, med allenast ca 7 %, kan det beräknade driftunderskottet, 23 800 kronor, icke anses för högt.

De av styrelsen för föreningen Mellansjö skolhem angivna driftunderskotten föranleda ingen annan erinran, än att underskottet för år 1951 torde böra beräknas till 37 700 kronor. Styrelsen har därvid godtagit förningsstyrelsens åtgärd att försöksvis hava en psykioterapeut anställd vid skolhemmet.

För nämnda båda hem uppgå sålunda driftunderskotten till, för år 1950 (12 818 + 8 594) 21 412 kronor och för år 1951 (23 800 + 37 700) 61 500 kronor.

Det återstående avtalsbundna hemmet, Skärsbo barnhem, har icke uppsagt avtalet till den 1 januari 1951. Det ligger i öppen dag, att driften av detta kommer att för år 1951 visa underskott. Ehuru dess ägare ännu icke inkommit med någon framställning i ämnet, torde Kungl. Maj:t böra utverka bemyndigande att täcka uppkommande underskott även vid denna anstalt.

Statskontoret kan av principiella skäl icke tillstyrka, att staten skulle täcka det driftunderskott, som uppstått under år 1950 vid Mellansjö skolhem och Frölundaborgs barnhem, och därmed för förfluten tid påtaga sig större förpliktelser än som följa av de mellan kronan och anstalternas huvudmän träffade avtalen, i synnerhet som dessa underskott uppgå till jämförelsevis ringa belopp. Däremot vill ämbetsverket med hänsyn till den betydande ökning av driftutgifterna, som kan förväntas inträda under år

1951, icke motsätta sig en höjning fr. o. m. detta år av det statliga bidraget till verksamheten vid de tre anstalter, vid vilka avtalen icke uppsagts inom föreskriven tid. Statskontoret anser emellertid mindre tillfredsställande, att — såsom medicinalstyrelsen föreslagit — statsunderstödet bestämmes att motsvara det driftunderskott, som kan komma att uppstå, då detta icke skulle giva tillräckliga garantier för att tillbörlig sparsamhet iakttages. Ämbetsverket vill i stället föreslå, att platsbidragen höjas i skäligen mån. En dylik åtgärd förutsätter dock en ändring av de med huvudmännen träffade avtalen. Genom att med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1951 sluta nya avtal, som tillförsäkra hemmen förhöjda platsbidrag, synas möjligheter öppnas att — på sätt statskontoret ifrågasatt i sitt utlåtande över ett förslag till nytt avtal rörande verksamheten vid Råbylunds skolhem (jfr prop. nr 22/1951) — redan fr. o. m. nämnda dag höja vårdavgifterna vid samtliga anstalter för psykopatiska barn.

Departementschefen.

De platsbidrag, som enligt avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena samt vederbörande huvudman för de fyra enskilda psykopathemmen för barn å andra sidan f. n. utgå till hemmens drift, fastställdes på grundval av i propositionen nr 170/1948 framlagda beräkningar att gälla fr. o. m. ingången av samma år. Vårdavgiften, vilken som regel slutgiltigt gäldas av vederbörande landsting, beräknades därvid till fem kronor per dag vid varje hem. Av den lämnade redogörelsen beträffande två av dessa hem framgår, att nämnda bidrag redan för år 1950 visat sig otillräckliga och att de vid oförändrat belopp för år 1951 skulle förorsaka hemmen betydande förluster. Jag anser mig därför böra förorda, att frågan om storleken av dessa bidrag nu upptages till omprövning. Beträffande de nu närmast ifrågakommande tre psykopathemmen har medicinalstyrelsen föreslagit, att Kungl. Maj:t, efter erhållet bemyndigande av riksdagen, skulle kunna medgiva, att för år 1950 uppkomna och för år 1951 beräknade underskott finge täckas av statsmedel. På av statskontoret anförda skäl anser jag mig emellertid icke kunna tillstyrka detta förslag.

I stället förordar jag, att det — därest riksdagen icke framställer erinran häremot — må ankomma på Kungl. Maj:t att med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1951 med huvudmännen för resp. hem träffa nya avtal, som tillförsäkra hemmen förhöjda platsbidrag. Det synes icke möjligt att på grundval av det preliminära material, som föreligger i fråga om två av hemmen, nu beräkna den för dessa erforderliga höjningen av bidraget. För ett av hemmen saknas helt och hållet uppgifter. Det kan vidare visa sig ofrånkomligt att höja det i propositionen nr 22/1951 för Råbylunds skolhem till

1 400 kronor beräknade platsbidraget. Jag anser mig böra utgå från att i samband med bidragsökningen nu utgående vårdavgifter höjas med belopp, som erfordras för att bibehålla den ungefärliga relation mellan vårdavgifter och statsbidrag, som 1948 års riksdagsbeslut medförde.

I förenämnda proposition uppskattades det för budgetåret 1951/52 erforderliga anslagsbehovet till 252 000 kronor, varav för ifrågavarande fyra barnhem 187 000 kronor. Då, såsom jag förut anförde, ökningen av medelsbehovet i anledning av de föreslagna nya avtalen är svår att mera exakt beräkna, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår upptages med ett avrundat belopp av 300 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring av vad därutinnan föreslagits i propositionen nr 22 till årets riksdag — föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn* för budgetåret 1951/52 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake W. Fornwall.